

Julia Cabral hämtar vatten i en 18-liters plasthink som tidigare innehållit golvlack. Hennes husbåt är byggd på tre stockar som håller båten flytande under regnperioden. Utanför huset står Sergio Cordeiro, en av hennes söner. Foto: Bruno Kelly

Torkan slår hårt mot livet runt Amazonas

Manaus. Klimatförändringarna har lett till den värsta torkan i Amazonas sedan mätningarna påbörjades. Bränder sprider sig och världens största regnskog blir allt mindre. DN reste upp för Amazonasfloden för att träffa dem som drabbas.

DN i Brasilien

Henrik Brandão Jönsson, text
hjonsson@gmail.com

Julia Cabral går ut på verandan till sin husbåt som hamnat på Amazonasflodens botten efter att vattnet torkat ut. Hon tar med sig en 18-liters plasthink som tidigare innehållit golvlack och hoppar ned på den solbrända flodbotten som spruckit i torkan.

Jag har varit med om torrperioder förr, men aldrig någon som denna, säger 57-åriga Julia Cabral som fött 12 barn.

Hon tiskar över den torra botten för att nå en vattenkälla som fortfarande har lite vatten. Här och var har gräs brutit upp i leran och färgat flodbotten grön. Fiskarnas kanoter sitter fast i leran.

Vattennivån sjönk med minst en meter per dag. Så fort har det aldrig gått förr. Jag börjar bli orolig, säger Julia Cabral.

Hon sänker ned plasthinken i vattenkällan och får upp en skvätt grumsigt vatten. Ena året är det översvämning. Andra året är det torka. Värdet är aldrig normalt längre, klagar Julia Cabral.

Hennes husbåt är på 84 kvadratmeter och byggd på tre stockar som håller båten flytande under regnperioden. Under regnperioden hissar Julia Cabral ned en hink i floden och hämtar upp det

vatten hon behöver. Hon fångar också fisk direkt från båten, vilket gör familjen självhushållande. Sedan två månader ger floden henne ingenting och Julia Cabral tvingas använda de få pengar hon har till att åka in till storstaden Manaus för att köpa mat. Det enda roliga som hänt den senaste tiden var förra helgen när ett gäng fiskare uppfann en ny sportgren – springa i lerväling. De samlade över hundra män som tävlade i att komma fortast över den uttorkade floden och tillbaka.

Många kom inte ens över på andra sidan utan fastnade i leran, berättar Sergio Cordeiro, 35, som är en av Julia Cabrals söner.

Han jobbar med att vakta fiskarnas båtar om natten, men nu när båtarna fastnat i leran kan ingen stjäla dem och fiskarna vill inte betala honom för hans jobb.

Alla drabbas av dessa klimatförändringar, säger han och torkar sig för pannan.

Känner du inte hur hett det blivit? Floden kylvade inte längre.

Amazonasfloden är världens största sötvattenkälla och har mer vatten än alla Europas floder till-

Amazonasområdet

Forskaren Luiz Candido.

sammans. Den är nästan 7000 kilometer lång och har över tusen bifloder som bildar livlinan åt de miljontals familjer som lever i regnskogen. För oss andra är Amazonas världens största regnskog. Genom sin ånga producerar regnskogen mer vatten än vad Amazonasfloden släpper ut i Atlanten. Problemet är att produktionen minskat de senaste åren.

När det inte regnar längre söker sig trädens rötter djupare för att hitta vatten. Det gör att även grundvattnet håller på att torka ut i Amazonas, säger Luiz Candido, forskare vid INPA, Amazonas främsta forskningscenter.

Hans mätningar visar att de senaste tio åren har temperaturen ökat med tre grader i Amazonas. Löven har blivit torrare och bränder har lättare uppstått. I år har forskningscentret uppmätt 13 484 skogsbränder i Amazonas. Värst drabbade är ursprungsbefolkningen. I reservatet Arariboia, som är stort som Blekinge och hem åt den etniska gruppen guajajaras, brann halva skogen bort på 40 dagar. Även i djungelmetropolen Manaus, med två miljoner invånare, har befolk-

Eleverna måste gå i flera kilometer längs torrlagda bifloder tills de kommer till en plats där båten som tar dem till skolan kan lägga till.

Båtar och husbåtar sitter fast och gräset har börjat tränga upp i den torrlagda flodbotten.

När torkan slår till skövlar tegelstenstillverkarna regnskogen för att komma åt flodbottens lera med sina hjullastare.

Bakgrund.

Skogen brinner i Arariboia.

Foto: Marizilda Cruppe/AP

En av orsakerna till klimatförändringen i Amazonas är boskapsfarnarnas skövling av regnskogen. Efter flera års minskning ökar deras betesmarker igen.

Det saknas politisk vilja att göra något åt skövlingen, säger Romulo Batista, miljöorganisationen Greenpeaces kampanjledare i Manaus.

När Brasiliens president Dilma Rousseff var på statsbesök i USA tidigare i år lovade hon att den illegala skövlingen av Amazonas skulle upphöra till 2030.

Dilma Rousseff

Varför vänta i femton år med något som vi kan stoppa nu?, säger Romulo Batista.

Enligt en ny undersökning ser 86 procent av invånarna i Brasilien klimatförändringarna som ett allvarligt problem. Anledningen är det ökande antalet naturkatastrofer som drabbat landet de senaste åren. I år har en fjärdedel av Brasiliens 5570 kommuner förklarats som katastrofområden på grund av översvämningar eller torka.

För en månad sedan lämnade Greenpeace in ett lagförslag till parlamentet som hade skrivits under av 1,4 miljoner brasilianare som kräver en nollvision för skövlingen.

ningen drabbats. Under oktober sveptes staden in i en vit brandrök som tvingade det berömda operahuset att ställa in sina konserter och människor att uppsöka sjukhus för andningsvårigheter.

Mindre regn ger färre moln vilket skapar mer torka och fler bränder. Det är en olycklig kedjereaktion, säger Luiz Candido.

Vad som gör torkan värre i år är att väderfenomenet El Niño, som skapas av att havstemperaturen i Stilla havet stiger, slagit till igen. Luiz Candido fäller upp sin laptop på INPA-institutets anläggning i utkanten av Manaus och klickar fram en bild som visar statistik över den senaste tidens nederbörd. Ett blått fält över Stilla havet visar att det regnat 300 millimeter mer än vad det borde ha gjort där och ett rött fält visar att det regnat 300 millimeter mindre än vad det borde ha gjort i Amazonas.

Regnet faller på fel ställe. Det regnar i havet, säger forskaren. Luiz Candido menar att den brasilianska regeringen måste sluta att behandla varje naturkatastrof som undantag.

Klimatförändringarna har blivit

det vanliga. De har kommit för att stanna i Amazonas, menar han.

Han vill att staten bygger vattencisterner i byarna så att befolkningen kan spara regnvattnet och fylla på matförråden som kan delas ut när översvämningarna gör det omöjligt att odla egen mat.

Det går inte att låtsas som ingenting längre. Vi måste ställa om, säger Luiz Candido.

En av byarna som drabbats värst av klimatförändringarna är Costa do Curuçá som ligger några timmar i båt upp för Amazonasfloden från Manaus. Under översvämningarna 2009 och 2012 stod byn under vatten och samhällets enda skola hade vatten upp till fönsterkarmarna. Förra året tvingades kommunen riva skolan för att trägolvet hade murkats och den nya skolan byggdes på två meter höga pelare för att aldrig mer ta in vatten. Det hjälpte inte. Varje år höjs vattennivån under regnperioden. I somras nådde vattnet upp till tröskeln.

Värdet har blivit mer extremt. Översvämningarna är värre och torkan blir längre, säger skolans rektor, Suelange dos Santos Breve.

Hon pekar på en rand på ett träd utanför skolgården.

Fakta. El Niño

●Väderfenomenet El Niño är en återkommande förändring av vädermönstret över Stilla havet.

●El Niño höjer havstemperaturen, vilket gör att det regnar mer i havet och mindre på land. Peru är ett av de länder som historiskt sett drabbats mest av El Niño, men på senare år har även Amazonas drabbats.

●Väderfenomenet inträffade tidigare vart femte år, men intervallerna har blivit kortare. De senaste åren har El Niño slagit till vart tredje år. Väderfenomenet brukar ske inför jul och kallas därför El Niño, vilket syftar på Jesusbarnet. DN

–Hit upp stod vattnet i somras. Och titta nu var vattnet är, säger hon och pekar ned mot Amazonasfloden som dragit sig tillbaka flera hundra meter.

Skilnaden på vattennivån är minst tio meter.

Jag älskar att bo i regnskogen. Det är så tyst om nätterna, men vi har drabbats hårt av den globala uppvärmningen. Det blir allt svårare att leva här, säger hon.

Värst är det för eleverna som måste gå upp flera timmar tidigare på morgonen för att hinna till skolan i tid. Tidigare hämtade skolbåten upp eleverna längs floden, men nu måste eleverna gå flera kilometer längs torrlagda bifloder tills de kommer till en plats där båten kan lägga till.

Vissa elever tvingas gå upp fyra på morgonen för att hinna till skolan vid sju, säger historieläraren Adelei Souza da Silva.

Det värsta är att frånvaron slagit i taket. De elever som inte orkar gå upp så tidigt stannar hemma under torrperioden som varar i flera månader.

Klimatförändringarna slår hårt mot eleverna, säger hon.

De enda som är glada över torkan är tegelstenstillverkarna i utkanten av Manaus. När torkan slår till passar de på att skövla regnskogen och gräver upp flodbottens lera med sina hjullastare.

Det är den bästa leran, säger Altimar som inte vill uppges sitt efternamn.

Han är anställd vid tegelstensfabriken Cerâmica André Santos och kontrollerar antalet laster som varje lastbil gör under en dag. Jag undrar om det inte är förbjudet att gräva upp Amazonflodens botten.

–Nej, det tror jag inte, svarar han.

Tegelstenarna säljs för två kronor styck i Manaus och försörjer flera familjer. Det är inte särskilt bra betalt med tanke på att träden som de hugger ned aldrig mer kommer växa upp. Skuggan som försvann kommer också göra att marken inte längre kan behålla sin fuktighet. Det gör att nästa års torka kommer att bli ännu varmare och torrare i Amazonas.

Jag vet. Det blir bara varmare och varmare för varje år, men jag vet inte vad jag kan göra. Jag behöver mitt jobb för att försörja familjen.